

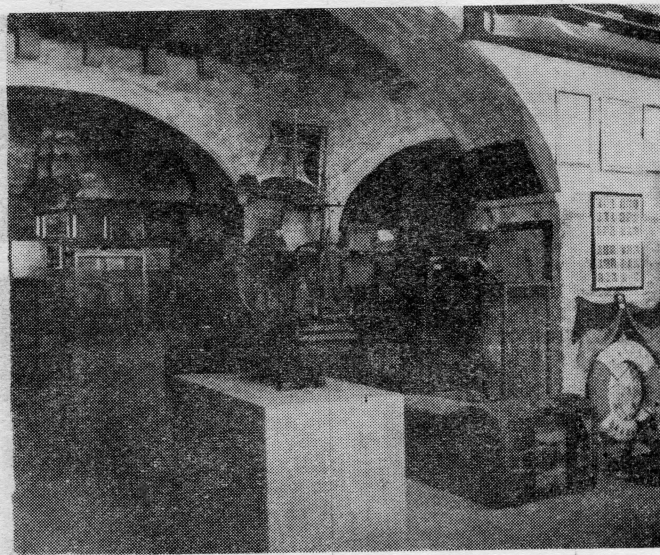
JOSIP LUETIC
Dubrovnik

Zavod za historijska istraživanja pomorstva južne Dalmacije JAZU

(Pomorski muzej u Dubrovniku)

Već u IX stoljeću udaren je temelj dubrovačkom međunarodnom brodarstvu a ono se toliko razvilo u X, XI i XII stoljeću da je u XIII stoljeću u Dubrovniku bio poznat pomorski zajam, pa normirana najviša crta-mjera do koje su brodovi mogli krcati, te još neki svjetski primati u pomorstvu. Organizirana je konzularna služba za potrebe pomorstva. U XV i XVI stoljeću Dubrovačka Republika je bila veoma značajna svjetska pomorska država. Brojem brodova Dubrovčani su bili ravni Veneciji, a drži se da su po broju prekooceanskih jedrenjaka bili treći na svijetu. Tako razvijeno dubrovačko brodarstvo dalo je prvi zakon o pomorskom osiguranju, najkarakterističniji tip slavenskog jedrenjaka — galijun, nekoliko značajnih znanstvenih radova iz kartografije, oceanografije, astronomije, brodogradnje itd. Osim toga u tadašnjem pomorskom svijetu bila je poznata gradnja brodova »na dubrovački način« i »ploviti na dubrovački«. U XVI stoljeću u Dubrovniku je bilo preko 5.000 pomoraca. Takvo razvijeno pomorstvo dalo je znatan udio u razvijanju tuđih mornarica. Četvrtina sastava španjolske neslavne »Nepobjedive armade« sačinjavali su brodovi i pomorci dubrovačkog kraja. To pomorstvo obogatilo je englesku literaturu terminom argosy — prema iskrivljenom nazivu od Ragusa — pojam za savršen jedrenjak koji je prevozio bogate terete. I pored pada dubrovačkog pomorstva ipak je ono i u XVII stoljeću bilo značajno i za dubrovački kraj (i njegovo zaleđe) i za mediteransko pomorstvo. U nekim decenijama XVII stoljeća dubrovačko brodovlje bilo je veće od onog grada Venecije. Kao i prije i tada je dubrovačka vlada imala potpunu pomorsku orijentaciju. U nekim godinama XVIII stoljeća dubrovačka mornarica je bila brojnija i značajnija od trgovačkog brodovlja grada Venecije. U XVIII i u početku XIX stoljeća dubrovačka mornarica je izdržavala u preko 150 mjesta u

evropskim i mediteranskim zemljama dubrovačke konzulate, koji su obavljali uglavnom pomorsko-agencijske poslove. Od 1797. do 1806. dubrovačka je mornarica bila najfunkcionalnija na Mediteranu i na dijelu Atlantika kada je u cjelokupnom dubrovačkom flotnom sastavu bilo preko 700 jedinica.

Izložbene prostorije Pomorskog muzeja u Dubrovniku
od 1941. do 1951. godine

Francuska okupacija Dubrovačke Republike prekinula je stalnu i čvrstu hiljadugodišnju nit dubrovačkog međunarodnog pomorstva i uništila značaj Dubrovnika kao svjetske pomorske države. Tako su »Holandani Mediterana«, kako su Dubrovčane nazivali stranci, sišli s međunarodnog pomorsko-trgovačkog poprišta, ali ostavivši neizbrisive tragove u svjetskoj pomorskoj povijesti.

Međutim, potrebno je naglasiti da se o tome (prije nego što je ova ustanova postala samostalna i došla u sklop Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1949. godine) nije mnogo znalo ili se jako malo pouzdano znalo, a o značaju dubrovačkog pomorstva za razdoblje XVII—XIX stoljeće bilo je u našoj historiografiji i potpuno netočnih pisanja i zaključaka. Dosadašnji rezultati rada ovog Zavoda upućuju nas da pred nama stoji još niz problema koje trebamo riješiti.

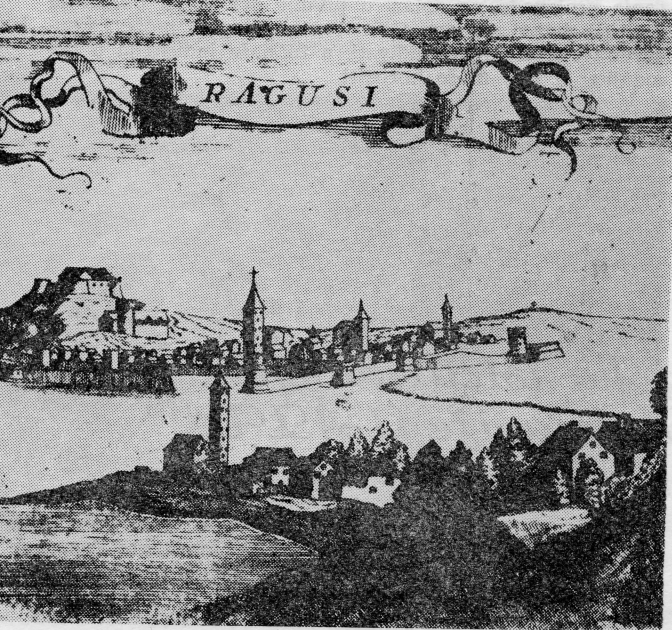
Nema sumnje da sa našim djelovanjem osvjetljujemo hrvatsku i slavensku afirmaciju na ovim obalama doprinoseći ujedno svoj udio u naučnom sagledavanju našeg doprinosa u svjetskoj povijesti pomorstva. Iako se Zavod bavi uglavnom južnodalmatinskom problematikom to nam ne umanjuje značaj toga rada jer u našim radovima

obuhvaćamo sve niti koje su spajale život sa čitavom našom obalom. Osim toga tim radom snažno i sigurno branimo naše narodne vrednote od tuđih falsifikata, izvrtanja i neistina. Pa iako je u zadnje doba toga sve manje ta su tuđa i nenaučna pisanja (iako pisana od poznatih historičara) o nama ušla u stranu literaturu. Zavod nastoji da se naši rezultati naučnog rada učine što dostupniji stranoj javnosti i stručnjacima. S obzirom na to odjel Zavoda — Pomorski muzej (koji je osnovan 1941. kao posebni odjel Dubrovačkog muzeja) ima zadaću da muzejskim jezikom i pristupačnim načinom upozna posjetioce sa tako bogatom i snažnom našom pomorskom povjesticom.

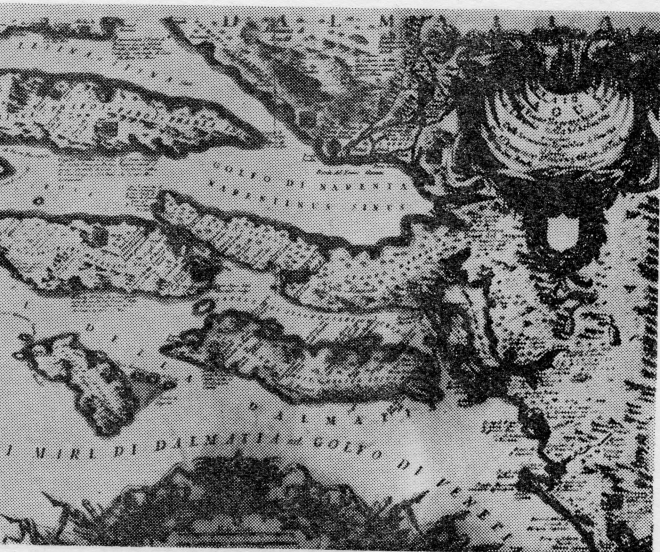
U našoj publicistici (a posebno pomorskoj) predstavljali smo rezultate našeg djelovanja a da ni malo nismo zanemarili objavljivanje naučnih i stručnih radova i priloga u naučnim publikacijama a posebno u vlastitoj publikaciji GRAĐI ZA POMORSKU POVIJEST DUBROVNIKA.

Na obradi pomorske povijesti u širem smislu Zavod je proširivao i produbljivao istraživanja i rješavanja onih problema koja su u mediteranskom okviru bila zapažena i u kojima smo prednjačili u pomorskom svijetu. Na tome će Zavod i dalje prvenstveno raditi.

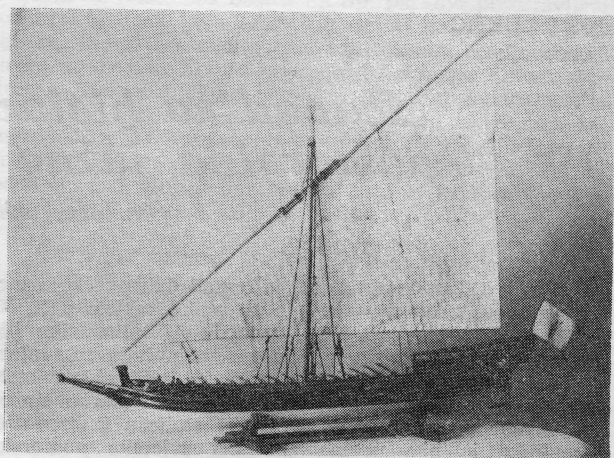
Dakle, pomorstvo je bila baza dubrovačkog društva a danas je povijest tog pomorstva baza Pomorskog muzeja u Dubrovniku. Ali je prije trebalo doći do povijesnih činjenica te baze pa onda stručno postaviti Muzej. Eto baš to su glavni zadaci djelatnosti ovog Zavoda. Prije dvije decenije znalo se samo nešto o XVI stoljeću a prije i poslije tog vremena nisu se znali pouzdani i neki najosnovniji povijesni podaci koji bi nam muzejskim jezikom govorili o dubrovačkom pomorstvu. Znatni udio na rasvjet-

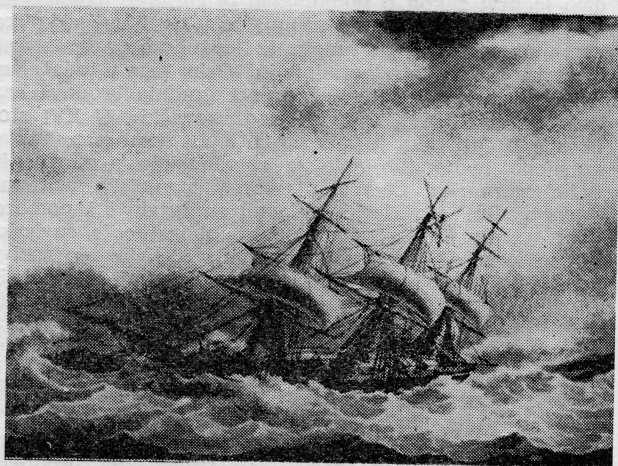
Dubrovnik 1696. godine

Političko-geografska karta Dubrovačke Republike iz 1697. godine

Model ratnog broda — galijice — Dubrovačke Republike iz XVII stoljeća

Nava »Madre Mimbelli« Kap. J. Župa (Orebić) akvarel Roux iz 1854. godine

Kap. Ivo Poković s Koločepa
zapovjednik P/b »Egitta« 1856.

Kap. I. A. Kaznačić (1758—1859)
kartograf, diplomat i pjesik

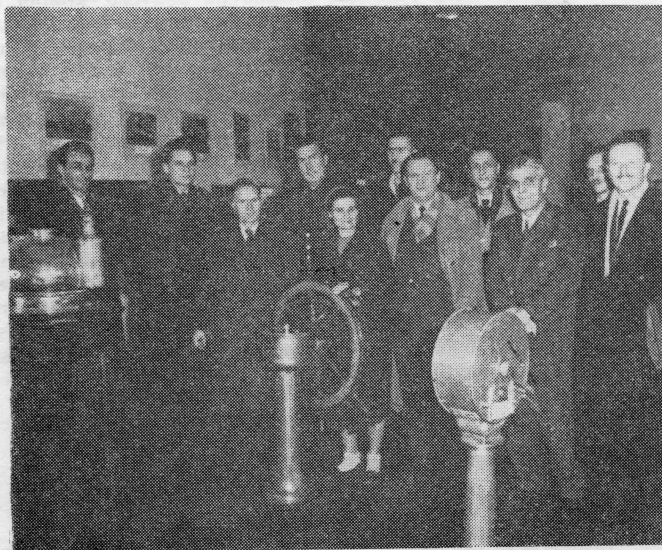
Kap. Ivo Bjelovučić
iz Janjine (1810—1881)

ljavanju dubrovačkog pomorstva XVII, XVIII i XIX stoljeća pripada rezultatima arhivsko-povijesnog rada ove ustanove, koji su objavljeni u proteklih 20 godina u preko 200 rasprava i članaka i u 39 knjiga i brošura i niz novinskih članaka u dnevnicima i tjednicima. U tom razdoblju Muzej je razgledalo preko pola milijuna posjetilaca od toga skoro polovica je bilo stranaca. Među mnogobrojnim uglednim ličnostima Muzej su posjetili: Maršal Tito, Attlee, Eden, Mountbatten, Mikojan, Erlander, Nasser, Nehru, Indira Gandhi, Eleonora Roosvelt, Gerhardsen, Gromiko, Malinovski, Jacqueline Kennedy, Fullbright, Reza Pahlevi, Ulbricht, Ochab, Stewart, Hofman, Ceauscescu, Jonas i još mnogo najpoznatijih ličnosti svjetskog političko-diplomatskog života.

Arhiv i stručnu knjižicu (osnovanu 1951) iskorišćavaju naučnici, publicisti, studenti i drugi iz Dubrovnika, Zagreba, Splita, Ljubljane, Beograda, Zadra, Rijeke, Sarajeva, Kotora, Pule, Titograda, Maribora, Kranja, Šibenika itd. pa iz Londona, Dublina, Rima, Milana, Moskve, Lenjingrada, Kalinina, San Francisca, New Yorka, Chicaga, Hamburga, Berlina, Venecije, Ancone, Trsta, Pariza, Budapesta, Sofije, Beča i drugih mjesta iz inozemstva.

Svojim javnim predavanjima, povremenim izložbama, podmorskim istraživanjima kao i s naučnom i stručnom suradnjom sa ustanovama u zemlji i inozemstvu ova je ustanova dala svoj značajan doprinos znanstvenog i kulturnog značaja. Također se postiglo da jedan dio rezultata rada ove ustanove uđe u životne potrebe nekih naših privrednih grana. U posljednje vrijeme Pomorski muzej u Dubrovniku je stupio u poslovnu suradnju s privrednim organizacijama vezavši njihov materijalni prinos sa muzejskim učincima rada pa uz individualne korisnike u zadnjih pet godina Muzej pokriva sa skoro 40% svoje materijalne i osobne rashode rezultatima vlastite financijske djelatnosti. Iako ta komercijalna djelatnost omogućuje mirniji naučni i stručni rad, što će se odraziti na konačne rezultate stručne i znanstvene djelatnosti, ipak je ova ustanova donekle zadržala tempo svog lo-

gičnog opstanka. Međutim, uz sve one svakodnevne probleme koji prate djelatnost ove ustanove, najznačajniji i najveći su problem daljeg rasta ovog Zavoda prostorije. A prostorije u kojima je smještena ova ustanova (a naročito izložbene prostorije) ne odgovaraju najosnovnijim načelima stručno konzervatorske muzejske službe. Osim toga zbog skućenog prostora zavodski rad gotovo je onemogućen.

Osoblje Pomorskog muzeja Jugoslavenske akademije
znanosti i umjetnosti u Dubrovniku sa nekim učesnicima
savjetovanja pomorskih historičara i pomorskih muzealaca
Jugoslavije 1958. godine